

- Gotovo jedna šestina (15%) evropskih sisara je ugrožena, i još 9% se nalazi na granici ugroženosti. Više od četvrtine (27%) evropskih sisara trpi značajan pad brojnosti. Na globalnom nivou, 21% vrsta sisara smatra se ugroženim.
- Vodozemci su jedna od najugroženijih grupa – skoro 25% vrsta u Evropi i 30% na globalnom nivou su ugrožene. Više od polovine vodozemaca (59%) u Evropi beleži pad brojnosti.
- Samo 30% gmizavaca je globalno procenjeno od čega je 21% ugroženo. U Evropi se jedna petina gmizavaca smatra ugroženim. Dodatnih 13% se smatra potencijalno ugroženim. Većina ugroženih i potencijalno ugroženih vrsta gmizavaca u Evropi su endemi.

Vrste su u prošlosti izumirale određenom dinamikom – jedna vrsta na milion svake godine. Današnji stepen izumiranja je od 100 do 1000 puta veći od istorijskog proseka i prevazilazi evolucionni potencijal vrsta. Ipak, izumiranje nije jedini problem. Iako su vrste prisutne u divljini, njihov broj može pasti na nivo odakle nema povratka i nestanak je neizbežan.

Biodiverzitet Srbije

Republika Srbija predstavlja jedan od šest centara biodiverziteta u Evropi. Srbiju karakteriše visok stepen genetskog, specijskog i ekosistemskog diverziteta. Na teritoriji Srbije izdvojeno je 62 Značajnih područja za biljke (*IPA - Important Plant Area*), 42 Značajnih područja za ptice (*IBA - Important Bird Area*) i 40 Odabranih područja za dnevne leptire (*PBA - Prime Butterfly Area*).

Biološka raznovrsnost brojnih grupa organizama je visoka i čini značajan udeo u biodiverzitetu Evrope. Prema dosadašnjim istraživanjima, na području Republike Srbije se nalazi:

- **39%** vaskularne flore Evrope;
- **51%** faune riba Evrope;
- **49%** faune gmizavaca i vodozemaca Evrope;
- **74%** faune ptica Evrope;
- **67%** faune sisara Evrope.

Pod zaštitom se nalazi 1760 strogo zaštićenih divljih vrsta algi, biljaka, životinja i gljiva i 868 zaštićenih divljih vrsta biljaka, životinja i gljiva.

IUCN CRVENA LISTA UGROŽENIH VRSTA™

Gatalinka *Hyla arborea* - Vladimir Dobretić

Zašto je važno da sačuvamo vrste?

- Vrste čine osnovu biološke raznovrsnosti;
- Biološka raznovrsnost je u osnovi svih životnih procesa na planeti;
- Biološka raznovrsnost doprinosi dobrima i uslugama ekosistema kao i kulturnim, estetskim i duhovnim vrednostima;
- Smanjenje biološke raznovrsnosti i degradacija ekosistema ugrožavaju ljudsko blagostanje.

Šta je IUCN Crvena lista?

- IUCN Crvena lista ugroženih vrsta™ je najmerodavniji izvor informacija o statusu očuvanja vrsta u svetu;
- IUCN Crvena lista nije samo spisak vrsta i pridruženih kategorija ugroženosti. To je bogata zbirka informacija o ugrožavajućim faktorima sa kojima se suočavaju vrste, o njihovim ekološkim potrebama, staništima i merama zaštite koje je potrebno preduzeti u cilju smanjenja ili sprečavanja stepena izumiranja;
- Ona se zasniva na objektivnom sistemu za procenu rizika od izumiranja vrsta u slučaju odsustva mera zaštite;
- Vrste su svrstane u jednu od osam kategorija ugroženosti, na osnovu primene kriterijuma u vezi sa veličinom, strukturom i rasprostranjenošću populacija i populacionim trendovima;
- Vrste svrstane u sledeće kategorije: Krajnje ugrožena, Ugrožena ili Osetljiva se smatraju ugroženim i njima je potrebno posvetiti najveću pažnju prilikom planiranja mera zaštite;
- Rezultat jedinstvenog partnerstva između: IUCN Programa za vrste; IUCN Komisije za opstanak vrsta; BirdLife International; Botanic Gardens Conservation International; Conservation International; NatureServe; Kraljevske botaničke bašte, Kew; La Sapienza Univerziteta u Rimu; A&M Univerziteta u Teksasu; Wildscreen; Zoološkog društva iz Londona.

Zašto nam je potrebna IUCN Crvena lista?

- Pruža objektivni sistem procene rizika od izumiranja vrsta;
- Procenom odabranih vrsta može se dobiti opšta slika o stanju vrsta i najvećim rizicima sa kojima se suočavaju;
- Pruža informacije o merama zaštite koje je potrebno preduzeti u cilju smanjenja stepena ili sprečavanja izumiranja;
- Predstavlja referentnu tačku na osnovu koje se može proceniti efikasnost mera zaštite.

Kako se koristi IUCN Crvena lista?

- Za planiranja mera zaštite, razvojnih mera i pregled stanja životne sredine;
- Za podsticanje mera zaštite;
- Za raspodelu resursa;
- Za upravljanje javnim i privatnim dobrima;
- Za naučno-istraživački rad;
- Za praćenja stanja biološke raznovrsnosti;
- Za podizanje svesti, obrazovanje i komunikaciju.

Sve vrste su važne. Bilo da je u pitanju tigar ili balegar, svaka vrsta ima značajnu ulogu u ciklusu života. Raznovrsnost obezbeđuje stabilnost ekosistema, a samim tim i naš opstanak. Danas su brojne vrste prinuđene da traže nova staništa, često na granici ekoloških potreba, pre svega zbog gubljenja prirodnog staništa, fragmentacije i degradacije.

Čak 33% vrsta procenjenih prema kriterijumima Crvene liste je na ivici izumiranja. Međutim, neće sve vrste biti procenjene. Neke neće biti ni naučno opisane pre izumiranja. Samo su četiri grupe potpuno procenjene na globalnom i evropskom nivou: sisari, ptice, vodozemci i golosemenice. Veoma mali procenat biljaka, beskičmenjaka i gljiva je procenjen, iako su upravo ovo najbronije taksonomske grupe.

Prema raspoloživim podacima, u Republici Srbiji je zvanično registrovano oko 44.200 taksona (vrsta i podvrsta). S obzirom na stepen istraženosti biodiverziteta, pretpostavlja se da je broj taksona mnogo veći i da se kreće oko 60.000. Do sada je opisano:

- preko 1.200 biljnih zajednica, od čega balkanski endemiti čine oko 14,94% flore Republike Srbije (547 vrsta) a lokalne endemične vrste 1,5% (59 vrsta);
- 625 vrsta makromiceta; nova istraživanja raznovrsnosti lišajeva (*Lichenes*) navode da se u Republici Srbiji nalazi 586 vrsta lišajeva;
- 400 vrsta mahovina (*Bryophyta*) i ukupno 3.662 taksona (ranga vrste i podvrste) vaskularne flore (*Pterydophyta*, *Pinophyta*, *Magnoliophyta*);
- kičmenjaci – oko 100 vrsta riba (*Osteichthyes*), 21 vrsta vodozemaca (*Amphibia*), 25 vrsta gmizavaca (*Reptilia*), oko 360 vrsta ptica (*Aves*) i 94 vrste sisara (*Mammalia*).

Alpska strižibuba *Rosalia alpina* - Szilárd Kovács

Velika droplja *Otis tarda* - Slobodan Puzović

Sarka *Vipera berus* - Rastko Ajtić

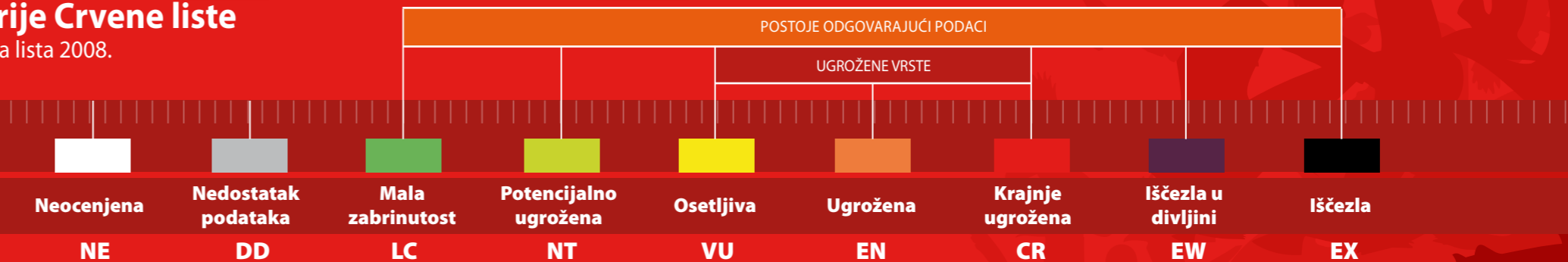
Velika Lutra *Lutra lutra* - Karlo Hameder

Lilacna Gentijana *lutea* - Predrag Lazarević

Kategorije Crvene liste

Izvor: Crvena lista 2008.

Biodiverzitet Srbije trpi brojne pritiske od kojih su najvažniji:

- nestajanje, fragmentacija i degradacija staništa;
- smanjenje populacija divljih vrsta;
- zagađenje;
- invazivne, alohtone vrste i genetski modifikovani organizmi;
- klimatske promene.